

ABLAK A MEZŐRE

Vendégségben a Szélső utcában

A falu utolsó utcája hat házból áll, túloldal nélkül, arccal a mezőnek fordulva. Két házat az idő szaggat, gaz ver fel, lakatlan. Kettőben menekültek élnek: fiatal házaspár három kisgyerekekkel az egyikben, idős asszony a másikban, akinek férje épp csak segített elrendezkedni az új helyen, és máris a közeli temető első menekült halottja lett. Az özvegy-asszony a fiatal házaspárral tartja a kapcsolatot, és a falu központjában lakó sorstársaival. Magyar szomszédai leginkább szerbül köszöntik, amit ő leginkább magyarul viszonz. Talán élelemből, talán tiszteletből. Két „őslakos” család él a Szélső utcában: egy középkorú házaspár, akik a helyi vállalatban dolgoznak, lányuk a közeli városban lakik, ritkán jár haza, megvan a maga baja, mentegetik a szülők. Az utcán csak a kisgyerekek hangolnak, forgalom nincs, betonút sem, csak egy keskeny aszfaltsáv a házak tövében. A kocsit is zöld, szinte a túloldali mező része, a határvonalon az orgonabokrok kékeslilája.

A hatodik, legkisebb házban egy nyolcvanegy éves férfi él. A többi házban is felfedezhető, hogy valamikor ilyenek lehettek, mint ez, de míg amazokat már átépítették, ez hű maradt eredeti formájához. Két dologban engedékenynek bizonyult: a hetvenes években a „tekerős” kút mellé került vezetékes vízzel, és a fehérre meszelt ház elején ott éktelenkedő szürke csővel, végén szürke dobozzal: az özvegy férfi Sydneyben élő, egyetlen, ötvenhat éves fia rendezte be a telefont. Eleinte hetente jelentkezett rajta, később már csak havonta. Ha baj van, hívjon apám, mondja, de úgy sem jöhet, akkor meg minek zaklassam.

Andris bácsi már vár. Kuttyája nincs, macskák és fehér krédlik ülnek a napon. A délre néző gangon, kihúzott madzagon ruhák száradnak. Előre enged, a középső szobába, amelynek ablaka nincs, csak a gangra nyíló ajtó üvegein át kap fényt, most keveset, a kiaggatott ruhák miatt. A szobában tűrhető tisztaság, öreges szag, szürkeség. Színét veszítette a rekamié takarója, a rongypokrócok, a falon a szentkép. Az egyik sarokban villanytűzhely, rajta fazék. Ételnék túl nagy, inkább vizet melegíteni van. Zománcos lavór, műanyag vödör és egy vízfordó kanna, szintén zománcos. Mosóporos zacskó, gyökérkefe és elkopott háziszappan. A kezére nézek, ahogy gavalléros mozdulattal kihúzza előttem a székét: valóban ő mosott.

– Ismertem az apádat, a földről jövet mindig benézett hozzám – mondja, miközben csoszogva csészéket szed elő, poharat tesz az asztalra, és vizet rak fel a kávénak. Belebotlik a rongypokrócba, visszaigazítja. Alacsony, sovány. Ősz, még mindig sok a haja, és az arcán legalább egy hetes a borosta, az is ősz. Észreveszi, hogy nézem, és azt mondja, hogy holnap lesz a napja a borotválkozásnak. Lassan forr fel a víz, nagy a csend. Neki természetesnek tűnik, engem sem zavar. Nézelődök, kevés szóból és több hozzágondolásból kell kialakítanom a képet. A szekrény nem régi, a hetvenes években gyártottak ilyent. A gerendás szobában épp csak elfér. Könyvek. Arany, Petőfi, Biblia; vastagságában mindet túlszárnyaló Orvosi tanácsok. A tologatós üveg vájatába tűzve fényképek. Egyik elüt a fakóbb többitől: csillogó üvegtáblák, fémhideg táj, betonerdő és sínek, rajta szürkésfehér vonattal. A lencsébe egy idegen tekintetű, őszes férfi néz, két fiatalabbal. Andris bácsi fia és az unokái, a menyé pedig fényképezett. Sydney-i idill a tatának, gondolom. 2001-et ír a hátulján, mást nem.

– Nem hívták magukhoz? – kérdezem, forgatva az említett képet.

– Azért, hogy minden reggel bocsánatot kérjek, hogy még élek? Itt dolgom van. Ott nem lenne. Nem hívtak. Tudják, hogy hiába. Nem tudnak azok már magyarul gondolkodni...

Eszébe jut az üres pohár. Benyit az utcai szobába, utána megyek. Kőrísfa hálószoza, régen pingált falak. Magányos, idős férfiember léte re ndben vannak a dolgai. A sarokban pad, amely a huszas évek fényképről ismert hangulatát idézi. Rajta mindenféle: manilla, metszőolló, zsák, dobozban dió, apró szerszámok, és egy foszladozó díspárna is. Felbontatlan Coca-Cola. Várja, hogy induljak, azután feladja és kimegy az üdítővel. Nem a szoba tart fogva, a két apró ablakon túli látvány nem enged el. A keletre néző ablakok messzire láttatnak, de a távolság képszerűségét a bent, az otthon keretébe fogják. Talán nem véletlen, hogy nincsenek fent kilátást akadályozó függönyök, de a megsötétült rézrúd, markos tartóival még a helyén van. Félrehúzva, függönytelenül a csipeszek. Az ablakon kívül a mező zöldje egészen a hozzá lehajló kékségig, az égig ér. Seholy természetidegen alkotmány, a távvezetékek is másfelé haladnak. Az utcáról még ki lehetett venni az autót a felüljáróval, de a szobából csak a földre és az égre látni. Olyan egyszerű és tiszta, hogy elfeledtettem velem jövetelem igazi okát. Csak állok kissé meghajolva, kiszalad a fejből minden gondolat. A kilátásról valaminek eszembe kellene jutni, de az erőlködés elhalványítja. Összeszorul a torkom. Mint aki átlépni készül egy félelmetes küszöbön. A szénsavas ital pezsgése, ahogy Andris bácsi a poharakba önti, az térít magamhoz. Visszamegyek a középső szobába. Az ajtó nyitva marad, Andris bácsi velem szemben ül, ő is az ablakokra néz.

– Az apád is mindig bejött, ha nem az udvarban ültünk le, és onnan nézett kifelé. Abból a szobából minden másképpen esik. Valamikor tisztasoba volt. Aztán a gyerek aludt benne, amíg el nem ment. Én soha.

Hosszú hallgatások, egy-egy kérdésre olyan késve érkezik válasz, hogy a kérdés el is felejtődik. Több órára nyúlik az ottlétem. A felvételt néha bekapcsolom, máskor elmarad. Az itt és most más értelmet nyer. Andris bácsi itt-je és most-ja lép érvénybe. Mintha másként múlna az idő. Félmondatokban felel, ha mégis. Egyfolytában az ablakon túlra néz.

- Nem fél magában lenni?
- Mitől? A nagyállomásnál sem féltem, pedig akkor még fiatal voltam.
- Szeretne újra fiatal lenni?
- Most? Nem.
- Még egyszer leélni az életét, ugyanígy?
- Azt sem. Elég.
- Másként csinálna-e bármit?
- De fiatal vagy még... Késő a megbánás. Így kellett lenni mindennek.
- Mi maradt ki az életéből?
- Ami kellett, belefért. Talán a tenger... Amerika.
- Olvas-e újságot?
- Nem olvasok híreket.
- Nem fél, hogy érhetik meglepetések, ha elzárkózik?
- Már a ruhámat is összekészítettem, amibe majd beöltöztetnek.
- De én azt kérdelem, hogy a meglepetés...
- Gyerek voltam, amikor egyszer meglepődtem. Apám mutatta, hogy hogyan kell felrakni a lóra a fejlőt, én meg játékból lehunytt szemmel forogtam arra, amerre a hangját hallottam. Kaptam egy akkora pofont, hogy egyből kinyílt a szemem. Tanultam belőle. Rákészülünk, akkor nincs meglepetés.
- De ha nem ismeri a dolgokat...
- Ha magam készen állok, akkor semmi sem érhet váratlanul.
- Tudja, hogy az idei év az olvasásnak van szentelve?
- Mindig is olvastam.
- Mit?
- Jókait, Mikszáthot, Jósikát, a Bibliát. Útleírásokat. Magasabb iskolába akartam menni, de a szülém nem hagyta. Akkor nem lehetett ellenkezni. Paraszt lettem, hét hold földdel. Beadtam a szövetségbe, már régen. Itt van nem messze, rálátni az ablakból.
- A természetvédelemről mit gondol?
- Mit? Semmit. Pár éve nem megyek kapálni, csak a kertemet rendezem. Négy kvadrát. Fele akácfa, a másik felén megterem, amit megeszek.

Nem kell már sok nekem. Van egy asszony, aki mindig jön. Elviszi a piacra a felesleget. Ad, ami kell.

– Mit eszik?

– Nem sokat. Jóska pék kenyerét szerettem, de régen meghalt. Szeretem a sajtot, gyümölcsöt, csirkepaprikást. Két éve a fiam húsvétra dinnyét hozott, celofánnal becsomagolva. Azt nem bírtam megenni. Az asszony, aki a motyómmal a piacra jár, hetente kétszer ebédet is hoz. Néha főzök magam is.

– Az ital...?

– Pálinka? Azt nem. Fiatalon, eleget. A menekült gyerekek sokszor bejönnek, azoknak tartok Coca-Colát. Csak a dohány van nekem.

– Álmodik?

– Nem tudom, összefolyik a gondolkodással. Fiatalon jelekről álmodtam, hogy a sötét égen világítanak. Akkor mondta a kántor, hogy boldog életem lesz. Korán meghalt a feleségem, egyetlen gyerek voltam, a fiamat egyedül neveltem, tizenhat évesen elment a világba, most nyomdája van, sok emberrel. Kocsim, lovam volt. Mindig dolgoztam. Kubikos is voltam, amikor a földdel nem volt sok dolog. Nehéz volt-e, nem tudom. Bírtam. Apám meg a szülém is korán meghalt.

– Mi a boldogság?

– Mi? Amikor azzal fekhettem le, hogy mindent megtettem, amit kellett.

– A felesége után volt másik nő?

– Az nem számított.

– Magányosnak érzi magát?

– Megszoktam. Nem vagyok az. Ha a lábam bírja, kijárok a mezőre, arra, amit az ablakból látni. Ott van a földem. Nézem. A fiam, mielőtt elment, azt mondta, apám, a kapával fog felfordulni. A te apád is tudta, hogy az nem büntetés. Van két akácfa a földem végén, csoda, hogy még nem lopták el. Oda heveredek le, ha olyan az idő. A traktoristák már megszokták, de eleinte felráztak, azt hitték, hogy meghaltam, vagy részeg vagyok.

Elköszönünk. A szeme még marasztalna. Szégyellem, hogy úgy tesz, mint aki nem tud olvasni benne. „Emberes” élet, állapítom meg. Az ablakot már megtaláltam, csak az ajtó hiányzik, hogy átlépjem a küszöböt. A múltból itt rekedt idill. De az útmenti orgonabokrok virágos ágain műanyagzacskókat zörget a szél. Bármelyik pillanat továbbvihet, nyomom sem marad. Vagy csak mint egy szakadt zacskó, koronafák tüskéin. Mint aki nem onnét megy el, ahová betért. Illata, színe, fénye lett az itt rekedt múltnak: most van...

